

**GHID DE APLICARE A CARTEI DREPTURILOR FUNDAMENTALE A UNIUNII
EUROPENE ÎN IMPLEMENTAREA FONDURILOR EUROPENE NERAMBURSABILE**

CUPRINS

I	Abrevieri	3
II	Introducere	4
III	Conținutul Cartei drepturilor fundamentale	4
IV	Statutul juridic. Obligația de a respecta Carta	5
V	Aplicarea Cartei - Condiție favorizantă în exercițiul financiar 2021-2027	6
VI	Obligațiile autorităților de management și ale altor instituții implicate în gestionarea fondurilor europene	7
	(1) Verificarea respectării Cartei la elaborarea documentelor de programare	8
	(2) Verificarea respectării Cartei la instituirea sistemului de management și control	12
	(3) Verificarea respectării Cartei în perioada de implementare	15
	(4) Verificarea respectării Cartei în perioada de monitorizare	18
	(5) Comitetul privind Carta drepturilor fundamentale a UE	22
VII	Cum se analizează respectarea Cartei - Listă de verificare pentru respectarea drepturilor fundamentale	23
VIII	Exemple/modele de la Curtea de Justiție a Uniunii Europene	27
IX	Bibliografie	30
Anexa 1	Textul Cartei și legislația națională de sprijin	31
Anexa 2	Gestionarea reclamațiilor	45

I. ABREVIERI

Carta	Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, 2012/C326/02
UE	Uniunea Europeană
Comisia	Comisia Europeană
FRA	Agenția UE pentru drepturi fundamentale
Regulamentul/RDC	REGULAMENTUL (UE) 2021/1060 AL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI din 24 iunie 2021 de stabilire a dispozițiilor comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european Plus, Fondul de coeziune, Fondul pentru o tranziție justă și Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură și de stabilire a normelor financiare aplicabile acestor fonduri, precum și Fondului pentru azil, migrație și integrare, Fondului pentru securitate internă și Instrumentului de sprijin financiar pentru managementul frontierelor și politica de vize
AM	Autoritatea de management
ANES	Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați
CNCD	Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării
CDC	Convenția pentru Drepturile Copilului

II. INTRODUCERE

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „Carta”) este un document adoptat de Comisia Europeană, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene la 7 decembrie 2000, în cadrul Consiliului European de la Nisa.

Includerea drepturilor fundamentale ale omului în Uniunea Europeană în Tratatul de la Lisabona, care a intrat în vigoare în decembrie 2009, implică faptul că instituțiile Uniunii și statele membre sunt obligate din punct de vedere juridic, atunci când pun în aplicare dreptul UE (articolul 51 din Cartă), să respecte aceste drepturi.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene a statuat că drepturile fundamentale garantate de ordinea juridică a Uniunii Europene sunt aplicabile în toate situațiile reglementate de dreptul Uniunii, dar nu în afara unor astfel de situații. Cu toate acestea, atunci când o reglementare națională a unui stat membru *intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii*, această reglementare trebuie să fie compatibilă cu drepturile fundamentale.

Prezentul ghid urmărește să ofere o mai bună înțelegere a Cartei, să explice importanța și caracterul obligatoriu al conformității acesteia în punerea în aplicare a fondurilor europene nerambursabile și să faciliteze procedurile de verificare a conformității cu dispozițiile Cartei, prin furnizarea unor instrumente simple și directe de verificare.

III. CONȚINUTUL CARTEI DREPTURILOR FUNDAMENTALE

Carta drepturilor fundamentale reunește într-un singur text toate drepturile civile, politice, economice și sociale ale tuturor cetățenilor din Uniunea Europeană. Aceste drepturi sunt descrise în 54 de articole, 50 grupate în șase capitole principale: Demnitate, Libertăți, Egalitate, Solidaritate, Drepturile cetățenilor și Justiție și patru articole procedurale.

Capitolul I: Demnitatea (demnitatea umană, dreptul la viață, dreptul la integritate al persoanei, interzicerea torturii și a tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante, interzicerea sclaviei și a muncii forțate);

Capitolul II: Libertățile (dreptul la libertate și securitate, respectarea vieții private și de familie, protecția datelor, dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie, libertatea de gândire, de conștiință și religioasă, libertatea de exprimare și de informare, libertatea de întrunire și de asociere, libertatea artelor și științelor, dreptul la educație, libertatea de alegere a locului de muncă și dreptul la muncă, libertatea de a desfășura o activitate comercială, dreptul de proprietate, dreptul de azil, protecția în caz de strămutare, expulzare sau extrădare);

Capitolul III: Egalitatea (egalitatea în fața legii, nediscriminarea, diversitatea culturală, religioasă și lingvistică, egalitatea între bărbați și femei, drepturile copilului, drepturile persoanelor în vârstă, integrarea persoanelor cu handicap);

Capitolul IV: Solidaritatea (dreptul lucrătorilor la informare și consultare în cadrul întreprinderii, dreptul la negociere și la acțiune colectivă, dreptul de acces la serviciile de plasare, protecția în caz de concediere nejustificată, condiții de muncă echitabile și corecte, interzicerea muncii copiilor și protecția tinerilor la locul de

muncă, viața de familie și profesională, securitatea socială și asistența socială, protecția sănătății, accesul la servicii de interes economic general, protecția mediului, protecția consumatorilor);

Capitolul V: Drepturile cetățenilor (dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European, dreptul de a alege și de a fi ales în alegerile locale, dreptul la bună administrare, dreptul de acces la documente, Ombudsman-ul European, dreptul de a adresa petiții, libertatea de circulație și de ședere, protecția diplomatică și consulară);

Capitolul VI: Justiția (dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil, prezumția de nevinovăție și dreptul la apărare, principiile legalității și proporționalității infracțiunilor și pedepselor, dreptul de a nu fi judecat sau condamnat de două ori pentru aceeași infracțiune).

IV. STATUTUL JURIDIC. OBLIGAȚIA DE A RESPECTA CARTA

Domeniul de aplicare este precizat în conținutul articolului 51 din Cartă: „Dispozițiile prezentei carte se adresează instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii, cu respectarea principiului subsidiarității, precum și statelor membre, numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii.”

Obligația de a respecta drepturile definite în Cartă este obligatorie pentru statele membre numai atunci când acestea acționează în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii. În ceea ce privește statele membre, Carta se aplică tuturor „manifestărilor statului”. Prin urmare, acest lucru se aplică atât autorităților centrale, cât și celor regionale, autorităților locale și altor autorități publice atunci când pun în aplicare legislația UE.

În contextul implementării fondurilor europene nerambursabile, toate acțiunile întreprinse de statele membre pentru a pune în aplicare regulamentele aplicabile (RDC sau orice alte acte delegate) intră în domeniul de aplicare al dreptului UE.

Astfel, în domeniul fondurilor europene nerambursabile, statele membre pun în aplicare legislația UE atunci când:

1. stabilesc strategia de intervenție pentru fondurile europene și pregătesc documentele de programare (acord de parteneriat, programe operaționale etc.)
2. instituie sisteme de management, monitorizare și control
3. implementează programe

De asemenea, începând de la elaborarea, implementarea, monitorizarea și până la evaluarea proiectelor, beneficiarii trebuie să aibă în vedere drepturile menționate în Cartă pe întreg ciclul de viață al proiectelor, respectiv în etapele de proiectare, redactare a programelor, în analizele de situații, în identificarea grupurilor țintă, în consultare, în definirea obiectivelor și planificarea activităților, în elaborarea bugetului, instruire, comunicare, vizibilitate etc.

V. APLICAREA CARTEI - CONDIȚIE FAVORIZANTĂ ÎN PERIOADA FINANCIARĂ 2021-2027

Ca parte a Regulamentului (UE) 2021/1060 AL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI din 24 iunie 2021

de stabilire a unor dispoziții comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european plus, Fondul de coeziune, Fondul pentru o tranziție justă și Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură și de instituire a unor norme financiare aplicabile acestor fonduri, precum și Fondului pentru azil, migrație și integrare, Fondului pentru securitate internă și Instrumentului de sprijin financiar pentru managementul frontierelor și politica de vize, „condițiile ex ante” din 2014-2020 se înlocuiesc cu „condiții favorizante” în perioada de programare 2021-2027. Spre deosebire de perioada 2014-2020, acestea sunt aplicate și monitorizate de-a lungul întregii perioade.

Acest lucru va asigura faptul că toate operațiunile cofinanțate sunt aliniate cu cadrul de politică al UE.

Articolul 15 din regulament stabilește cadrul și modalitățile prin care aceste condiții prealabile trebuie îndeplinite pentru punerea în aplicare eficace și eficientă a *regulamentului*:

(2) Atunci când pregătește un program sau introduce un nou obiectiv specific ca parte a modificării unui program, statul membru evaluează dacă sunt îndeplinite condițiile favorizante în legătură cu obiectivul specific selectat. O condiție favorizantă este îndeplinită atunci când sunt respectate toate criteriile aferente. Statul membru identifică, în fiecare program sau în modificarea programului, condițiile favorizante îndeplinite și cele neîndeplinite și furnizează o justificare atunci când consideră că o condiție favorizantă a fost îndeplinită.

(3) Atunci când o condiție favorizantă nu este îndeplinită la momentul aprobării programului sau al modificării programului, statul membru informează Comisia de îndată ce consideră că respectiva condiție a fost îndeplinită și furnizează dovada îndeplinirii acesteia.

(4) Cât mai curând posibil, dar în cel mult trei luni de la primirea informațiilor menționate la alineatul (3), Comisia efectuează o evaluare și informează statul membru în cazul în care este de acord cu statul membru cu privire la îndeplinirea condiției favorizante. În cazul în care nu este de acord cu statul membru cu privire la îndeplinirea condiției favorizante, Comisia informează statul membru și transmite propria evaluare. În cazul în care statul membru nu este de acord cu evaluarea Comisiei, acesta își prezintă observațiile în termen de o lună, iar Comisia procedează în conformitate cu primul paragraf. În cazul în care statul membru acceptă evaluarea Comisiei, aceasta procedează în conformitate cu alineatul (3).

(5) Fără a aduce atingere articolului 105, cheltuielile aferente unor operațiuni în legătură cu obiectivul specific pot fi incluse în cererile de plată, dar nu se rambursează de către Comisie până când aceasta nu a informat statul membru cu privire la îndeplinirea condiției favorizante în temeiul alineatului (4) primul paragraf de la prezentul articol. Primul paragraf nu se aplică operațiunilor care contribuie la îndeplinirea condiției favorizante corespunzătoare.

(6) Statul membru se asigură de îndeplinirea și de respectarea condițiilor favorizante pe întreg parcursul perioadei de programare. El informează Comisia în legătură cu orice modificare care are un impact asupra îndeplinirii condițiilor favorizante.

Atunci când consideră că o condiție favorizantă nu mai este îndeplinită, Comisia informează statul membru transmițându-i propria evaluare. Ulterior, se aplică procedura prevăzută la alineatul (4) al doilea și al treilea

paragraf. Fără a se aduce atingere articolului 105, în cazul în care, pe baza observațiilor statului membru, Comisia concluzionează că neîndeplinirea condiției favorizante persistă, cheltuielile în legătură cu obiectivul specific în cauză pot fi incluse în cererile de plată, dar nu se rambursează de către Comisie până când aceasta nu a informat statul membru cu privire la îndeplinirea condiției favorizante în temeiul alineatului (4) primul paragraf de la prezentul articol.

Articolul 22, care se referă la conținutul viitoarelor programe operaționale, precizează, de asemenea, că pentru fiecare program va realiza o evaluare a îndeplinirii condiției favorizante în momentul prezentării programului, pentru fiecare condiție favorizantă stabilită în conformitate cu articolul 15, cu anexa III și cu anexa IV.

În anexa III la documentul menționat anterior, sunt definite condițiile favorizante orizontale aplicabile tuturor obiectivelor specifice, precum și criteriile necesare pentru evaluarea îndeplinirii acestora.

Aplicarea și implementarea efectivă a Cartei drepturilor fundamentale a UE este o condiție orizontală, iar condițiile favorizante orizontale sunt aplicabile tuturor obiectivelor specifice.

Condiția favorizantă este îndeplinită dacă există mecanisme eficiente care asigură respectarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene („Carta”) și care includ:

1. Modalități prin care să se asigure că programele sprijinite de fonduri și implementarea lor respectă dispozițiile relevante ale Cartei;
2. Modalități de raportare către comitetul de monitorizare cu privire la cazurile în care operațiunile sprijinite de fonduri nu respectă Carta, precum și cu privire la plângerile referitoare la Cartă prezentate în conformitate cu măsurile adoptate în temeiul articolului 69 alineatul (7).

VI. OBLIGAȚIILE AUTORITĂȚILOR DE MANAGEMENT ȘI ALE ALTOR INSTITUȚII IMPLICATE ÎN GESTIONAREA FONDURILOR EUROPENE

* Întrebare: Cine trebuie să asigure respectarea principiilor și a dispozițiilor Cartei?

Răspuns:

1. Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene
2. Autoritățile de management
3. Autoritățile de audit
4. Autoritățile de certificare și plată
5. Organismele intermediare
6. Comitetele de monitorizare
7. Grupurile de lucru
8. Beneficiarii

* * întrebare: Care sunt principalele întrebări pe care trebuie să le punem pentru a identifica dacă a fost încălcat un drept consacrat în Cartă?

Răspuns: A se vedea tabelul cu întrebări-cheie de la pagina 23 din prezentul ghid.

* * * întrebare: În ce etape ar trebui să verificăm respectarea drepturilor incluse în Cartă?

Răspuns: Toate etapele.

1. VERIFICAREA RESPECTĂRII CARTEI LA ELABORAREA DOCUMENTELOR DE PROGRAMARE

Pregătirea și modificarea acordului de parteneriat, precum și pregătirea și modificarea programelor și a ghidurilor sunt măsuri naționale pentru punerea în aplicare a dreptului UE și necesită respectarea Cartei. Statele membre trebuie să asigure respectarea Cartei pe parcursul tuturor etapelor de management a fondurilor UE (în procesul de consultare, transmiterea documentelor către Comisie, documentele în sine etc.).

Atunci când elaborează astfel de documente, statele membre trebuie să se asigure, cu ajutorul „Listei de verificare a respectării drepturilor fundamentale”, că documentul respectă dispozițiile Cartei. Conținutul documentului trebuie să respecte drepturile protejate de Cartă și principiile cuprinse în aceasta.

În conformitate cu Orientările Comisiei Europene pentru asigurarea respectării Cartei, următoarele drepturi/principii cuprinse în Cartă au o importanță deosebită: egalitatea în fața legii, nediscriminarea, egalitatea între femei și bărbați, integrarea persoanelor cu handicap, drepturile de proprietate și protecția mediului.

Opinia Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), intitulată „Provocări și oportunități pentru punerea în aplicare a Cartei drepturilor fundamentale” (4/2018), menționează că statele membre trebuie să asigure o participare semnificativă și activă la nivel național a instituțiilor pentru drepturile omului, a organismelor de combatere a discriminării (în România CNCD, ANES, etc.) și a Avocatului Poporului, în comitetele de monitorizare a programelor finanțate de UE.

După cum a subliniat FRA în repetate rânduri, statele membre trebuie să ofere resurse, formare și asistență adecvate acestor entități și organizațiilor relevante ale societății civile, în vederea dezvoltării capacității lor administrative de a-și îndeplini sarcinile.

De asemenea Planul anual de lucru al FRA pentru 2023 include capitolul D.1.5 - Oferirea de asistență și expertiză cu privire la Carta drepturilor fundamentale a UE.

La fel ca și celelalte state membre, România va lua în considerare, de asemenea, utilizarea datelor statistice, hotărârile instanțelor, ale inspecției muncii și alte dovezi disponibile privind discriminarea, violența, hărțuirea, nerespectarea libertăților privind libertatea de asociere, negocierea colectivă, asigurarea unor condiții de muncă echitabile și corecte, securitatea socială, asistența socială și grupurile vulnerabile, astfel încât să își pregătească rapoartele pe baza indicatorilor relevanți.

Toate autoritățile implicate în gestionarea fondurilor europene sunt încurajate să colaboreze cu autoritățile care furnizează date statistice, cu asociațiile pentru apărarea drepturilor omului, cu entitățile care promovează nediscriminarea și cu Avocatul Poporului, precum și să ia în considerare orice tip de asistență tehnică din partea FRA. (Opinia FRA, septembrie 2018, p. 61).

Pentru a spori vizibilitatea acestei condiții favorizante, autoritățile sunt încurajate să introducă clauze coerente, referitoare la drepturile omului și la drepturile lucrătorilor, în textele programelor și orientărilor relevante. De asemenea, autoritățile de management vor adăuga Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene ca anexa la orientări și vor solicita angajamentul beneficiarilor față de clauzele acesteia atunci când solicită finanțare.

Articolul 73 alineatul (2) litera (b) din RDC prevede că autoritatea de management se asigură că operațiunile selectate care intră în domeniul de aplicare al unei condiții favorizante sunt compatibile cu strategiile și documentele de planificare corespunzătoare stabilite pentru îndeplinirea respectivei condiții favorizante. Astfel, pentru a selecta operațiunile, autoritatea de management trebuie să stabilească și să aplice criteriile și procedurile nediscriminatorii și transparente, care să asigure respectarea tuturor drepturilor prevăzute în Cartă și care să fie conforme cu principiul dezvoltării durabile și cu politica de mediu a Uniunii.

În anexa V la Regulamentul (UE) 2021/1060, care prezintă modelul pentru programele finanțate din FEDR - Model pentru programele sprijinite din FEDR (obiectivul „Investiții pentru ocuparea forței de muncă și creștere economică”), FSE +, Fondul de coeziune, FTJ și FEAMPA - articolul 21 alineatul (3), este inclus un tabel prin care sunt prezentate condițiile favorizante. Astfel, pentru condiția favorizantă a aplicării cartei, vor fi introduse următoarele elemente:

Tabelul 12: Condiții favorizante							
Condiții favorizante	Fond	Obiectiv specific (Nu se aplică pentru FEAMPA)	Îndeplinirea condițiilor favorizante	Criterii	Îndeplinirea criteriilor	Trimitere la documentele relevante	Justificare
Aplicarea și implementarea eficientă a Cartei drepturilor fundamentale a UE			Da/Nu	Modalități prin care să se asigure că programele sprijinite de fonduri și implementarea lor respectă dispozițiile relevante ale Cartei	Da/Nu	Ghid de aplicare a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în implementarea fondurilor europene nerambursabile	Incluse în Ghidul de aplicare a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în implementarea fondurilor europene nerambursabile, aprobat prin memorandum în cadrul Guvernului României
Aplicarea și implementarea eficientă a				Modalități de raportare către	Da/Nu	Ghid de aplicare a Cartei	Incluse în Ghidul de aplicare a

Cartei drepturilor fundamentale a UE				comitetul de monitorizare cu privire la cazurile în care operațiunile sprijinite de fonduri nu respectă Carta, precum și cu privire la plângerile referitoare la Cartă prezentate în conformitate cu măsurile adoptate în temeiul articolului 69 alineatul (7).		drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în implementarea fondurilor europene nerambursabile	Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în punerea în aplicare a fondurilor europene nerambursabile, aprobat prin memorandum în cadrul Guvernului României
--------------------------------------	--	--	--	---	--	---	---

Pentru programele din cadrul FAMI, FSI și IMFV, anexa VI stabilește, după modelul de mai jos, un tabel într-o formă mai simplificată:

Condiții favorizante	Îndeplinirea condițiilor favorizante	Criterii	Îndeplinirea criteriilor favorizante	Trimitere la documentele relevante	Justificare
Aplicarea și implementarea eficientă a Cartei drepturilor fundamentale a UE		Modalități de asigurare a conformității programelor sprijinite de fonduri și a punerii lor în aplicare cu dispozițiile relevante ale Cartei		Ghid de aplicare a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în implementarea fondurilor europene nerambursabile	Incluse în Ghidul de aplicare a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în implementarea fondurilor europene nerambursabile, aprobat prin memorandum

					în cadrul Guvernului României
Aplicarea și implementarea eficientă a Cartei drepturilor fundamentale a UE		Modalități de raportare către comitetul de monitorizare cu privire la cazurile în care operațiunile sprijinite de fonduri nu respectă Carta, precum și cu privire la plângerile referitoare la Cartă prezentate în conformitate cu măsurile adoptate în temeiul articolul 69 alineatul (7) din RDC.		Ghid de aplicare a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în implementarea fondurilor europene nerambursabile	Incluse în Ghidul de aplicare a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în implementare a fondurilor europene nerambursabile, aprobat prin memorandum în cadrul Guvernului României

În vederea menținerii unui cadru investițional favorabil, îndeplinirea continuă a condițiilor favorizante trebuie să fie monitorizată periodic. De asemenea, este important să se asigure faptul că operațiunile selectate pentru a beneficia de sprijin sunt implementate în conformitate cu strategiile și documentele de planificare existente care atestă îndeplinirea condițiilor favorizante, asigurându-se astfel faptul că toate operațiunile cofinanțate sunt aliniate la cadrul de politică al Uniunii.

Atunci când stabilesc strategia de intervenție pentru fondurile europene și elaborează documentele de programare, statele membre trebuie să respecte drepturile și principiile protejate de Cartă.

Începând cu elaborarea, punerea în aplicare, monitorizarea și până la evaluarea proiectelor, potențialii beneficiari trebuie să ia în considerare drepturile menționate în Cartă pe parcursul întregului ciclu de viață al proiectelor, respectiv în etapele de concepere, de elaborare a programelor, de analiză, de identificare a grupurilor-țintă, de consultări, de definire a obiectivelor și de planificare a activităților, de elaborare a bugetului, de formare, de comunicare, de vizibilitate etc.

Pentru o mai bună și deplină înțelegere a subiectului, trebuie avute în vedere una sau mai multe acțiuni, cum ar fi:

- Carta ar putea fi inclusă printre anexele obligatorii la documentele de programare (programe, ghiduri etc.)
- Beneficiarilor li se poate solicita să anexeze la formularele de cerere o listă de verificare sau o declarație de evaluare a conformității cu Carta
- Asigurarea unei cunoașteri aprofundate a dispozițiilor Cartei și a modului de verificare a aplicării acesteia de către angajații implicați în programarea, implementarea, monitorizarea etc. a fondurilor europene prin formare și cursuri.

2. VERIFICAREA RESPECTĂRII CARTEI LA INSTITUIREA SISTEMULUI DE MANAGEMENT ȘI CONTROL

O listă neexhaustivă de acțiuni și documente pentru care Carta trebuie respectată:

(A) Documente referitoare la instituirea sistemelor de management și control pentru programe:

- documente care conțin normele de instituire a sistemelor de management și control: TITLUL VI GESTIUNE ȘI CONTROL, Capitolul II Sistemele standard de gestiune și control din RDC.
- documente referitoare la procedurile de asigurare a unor măsuri eficace și proporționale de combatere a fraudei (articolele 69, 70, 74 și 80 din RDC);
- documente referitoare la procedurile de sprijinire a activității comitetului de monitorizare;
- documente referitoare la procedurile referitoare la un sistem de colectare, înregistrare și stocare, în format electronic, a datelor referitoare la fiecare operațiune necesare pentru monitorizare, evaluare, gestiune financiară, verificare și audit, inclusiv, după caz, date referitoare la fiecare participant și o defalcare a datelor privind indicatorii în funcție de sex, dacă este necesar;
- documente referitoare la procedurile de supraveghere a funcțiilor delegate oficial de autoritatea de management în temeiul articolului 72 din RDC;
- documente referitoare la procedurile de evaluare, selectare și aprobare a operațiunilor și asigurarea conformității acestora, pe întreaga perioadă de implementare, cu normele aplicabile (articolele 72, 73, 74, 75 din RDC), inclusiv instrucțiuni și orientări pentru asigurarea conformității contribuției operațiunilor la realizarea obiectivelor specifice și a rezultatelor, precum și proceduri menite să asigure că operațiunile nu sunt selectate, dacă au fost finalizate fizic sau implementate integral înainte ca beneficiarul să fi depus cererea de finanțare (inclusiv procedurile utilizate de organismele intermediare, în cazul în care evaluarea, selectarea și aprobarea operațiunilor au fost delegate);
- documente referitoare la procedurile de asigurare a faptului că beneficiarului i se furnizează un document care stabilește condițiile în care se acordă sprijin pentru fiecare operațiune, inclusiv procedurile prin care se asigură că beneficiarii dispun fie de un sistem contabil separat, fie de un cod contabil adecvat pentru toate tranzacțiile legate de o operațiune;
- documente referitoare la procedurile de verificare a operațiunilor (în conformitate cu cerințele de la articolele 72, 74, din RDC), pentru a se asigura că operațiunile sunt conforme cu politicile Uniunii (cum ar fi politicile de parteneriat și de guvernare la mai multe niveluri, promovarea egalității între femei și bărbați, nediscriminarea, accesibilitatea pentru persoanele cu handicap, dezvoltarea durabilă, achizițiile

publice, ajutoarele de stat și standardele de mediu) și pentru a identifica autoritățile sau organismele care efectuează astfel de controale;

– documentele referitoare la procedurile prin care cererile de rambursare sunt primite de la beneficiari, sunt verificate și validate și prin care plățile către beneficiari sunt autorizate, executate și contabilizate, în conformitate cu obligațiile prevăzute la articolul 74 din RDC (inclusiv procedurile utilizate de organismele intermediare în cazul în care prelucrarea cererilor de rambursare a fost delegată), pentru a respecta termenul de 80 de zile pentru efectuarea plăților către beneficiari, în conformitate cu articolul 74 din RDC;

– documente referitoare la procedurile de elaborare și transmitere către Comisie a rapoartelor finale privind performanța (articolul 43 din RDC) și de evaluare anuală a performanței (articolul 41 din RDC), inclusiv procedurile de colectare și raportare a datelor fiabile privind indicatorii de performanță (articolele 42 și 43 din RDC);

– documente referitoare la procedurile de elaborare a declarației de management [articolul 74 litera (f) din RDC]

– documentele referitoare la procedurile de elaborare a unui raport anual de control care îndeplinește cerințele de la articolul 63 alineatul (5) litera (b) din Regulamentul financiar, în conformitate cu modelul prevăzut în anexa XX la acest regulament, care sprijină opinia anuală de audit menționată la litera (a) de la prezentul alineat și prezintă un rezumat al constatărilor, inclusiv o analiză a naturii și amplitudinii erorilor și deficiențelor sistemelor, precum și măsurile corective propuse și puse în aplicare și rata totală de eroare și rata de eroare reziduală rezultată pentru cheltuielile înscrise în conturile prezentate Comisiei. [Articolul 77 alineatul (3) din RDC];

– documente referitoare la procedurile privind comunicarea către personal a procedurilor menționate mai sus, precum și indicarea cursurilor de formare organizate/planificate și a tuturor orientărilor emise (data și referința);

– documente referitoare la procedurile utilizate de organismele intermediare pentru îndeplinirea sarcinilor delegate

– documente referitoare la procedura de raportare și corectare a neregulilor (inclusiv a fraudelor) și de urmărire a acestora, precum și înregistrarea sumelor retrase și recuperate, a sumelor de recuperat, a sumelor nerecuperabile și a sumelor aferente operațiunilor suspendate printr-o procedură juridică sau o cale de atac administrativă cu efect suspensiv;

– documente referitoare la procedura de respectare a obligației de notificare a Comisiei cu privire la nereguli, în conformitate cu articolul 69 alineatul (2) din RDC;

– documente referitoare la procedurile de întocmire și transmitere a cererilor de plată;

– documente referitoare la măsurile luate pentru a se asigura că autoritatea de certificare are acces la toate informațiile privind operațiunile necesare pentru pregătirea și transmiterea cererilor de plată, inclusiv rezultatele controalelor de gestiune (în conformitate cu articolele 69 și 74 din RDC) și ale tuturor auditurilor relevante;

– documentele referitoare la procedura prin care se întocmesc și se transmit Comisiei cererile de plată, inclusiv procedura de asigurare a transmiterii cererii de plată finale până la data de 31 iulie, după încheierea exercițiului financiar precedent;

- documente referitoare la sistemul contabil utilizat ca bază pentru confirmarea integralității, acurateței și veridicității certificării conturilor de cheltuieli în fața Comisiei (articolul 76 și 98 din RDC);
- documente referitoare la procedurile stabilite pentru întocmirea conturilor menționate la articolul 63 alineatul (5) din Regulamentul (UE, Euratom) nr. 1046/2018 al Parlamentului European și al Consiliului (articolul 98 din RDC);
- documente referitoare la dispozițiile privind confirmarea integralității, exactității și veridicității conturilor și a faptului că cheltuielile înscrise în conturi respectă legislația aplicabilă (articolul 76 și 77 din RDC), ținând seama de rezultatele tuturor verificărilor și auditurilor;
- documente referitoare la sistemul de asigurare a recuperării rapide a sprijinului public, inclusiv a sprijinului din partea Uniunii;
- documente referitoare la procedurile de asigurare a unei piste de audit adecvate prin păstrarea evidențelor contabile în format electronic, inclusiv a sumelor recuperate, a sumelor care urmează să fie recuperate, a sumelor retrase dintr-o cerere de plată, a sumelor nerecuperabile și a sumelor legate de operațiunile suspendate printr-o procedură juridică sau o cale de atac administrativă cu efect suspensiv, pentru fiecare operațiune, inclusiv recuperările rezultate din aplicarea articolului 74 din RDC în ceea ce privește sustenabilitatea operațiunilor;
- documentele care se referă la măsurile de deducere a sumelor recuperate sau a sumelor care trebuie retrase din cheltuielile care trebuie declarate;
- documente referitoare la sistemele informatice, inclusiv o diagramă (un sistem de rețele centrale sau comune sau un sistem descentralizat cu legături între sisteme);
- documente privind procedurile de verificare a securității sistemelor informatice;
- norme naționale de eligibilitate pentru programele operaționale
- adoptarea normelor privind eligibilitatea cheltuielilor pentru programele de cooperare.

(B) Organizarea unui parteneriat [articolul 8 din RDC și articolele 2, 3 și 4 din regulamentul delegat (UE) nr. 240/2014 al Comisiei din 7 ianuarie 2014].

Documente relevante pentru organizarea unui parteneriat: documente referitoare la măsurile privind parteneriatul în temeiul acordului de parteneriat și alte documente legate de organizarea unui parteneriat.

Drepturile/principiile relevante din Cartă includ: nediscriminarea, diversitatea lingvistică, egalitatea între femei și bărbați, integrarea persoanelor cu handicap.

(C) Formularea normelor privind componența comitetelor de monitorizare, precum și a normelor procedurale ale comitetului de monitorizare [articolul 10 alineatul (1) din regulamentul delegat (UE) nr. 240/2014], articolele 38, 39 și 40 din RDC.

Documente relevante: documente care se referă la normele privind componența comitetului de monitorizare și la normele de procedură ale comitetului de monitorizare.

Drepturile/principiile relevante din Cartă includ: nediscriminarea, egalitatea între femei și bărbați, diversitatea lingvistică.

3. VERIFICAREA RESPECTĂRII CARTEI ÎN PERIOADA DE IMPLEMENTARE

Operațiuni precum lansarea cererilor de propuneri, selectarea operațiunilor, semnarea contractelor, monitorizarea implementării, verificarea cererilor de plată primite de la beneficiari, efectuarea de controale la fața locului, monitorizarea activității organismelor intermediare, trimiterea cererilor de plată, pregătirea și transmiterea rapoartelor de către autoritățile de management, organismele intermediare și alte instituții implicate în gestionarea fondurilor europene sunt acțiuni care intră în domeniul de aplicare al legislației UE.

Pentru o perspectivă mai clară, figura mai jos ilustrează poziționarea condiției favorizante de respectare a principiilor Cartei în cadrul întregului proces de programare și gestionare a fondurilor UE.

De asemenea, elaborarea unei strategii de audit, efectuarea unui audit, elaborarea de avize și rapoarte de către o autoritate de audit implică luarea de măsuri pentru punerea în aplicare a legislației UE.

În ceea ce privește implementarea programelor, în tabelul de mai jos există o listă de exemple care reprezintă acțiunile și documentele care decurg din RDC, în cazul cărora statele membre trebuie să acorde o atenție deosebită respectării Cartei.

Autoritatea de management/organismul intermediar

Nr. crt.	Acțiuni	Documente relevante pentru acțiune	Referințe	Drepturile și principiile care trebuie abordate
1	Elaborarea și, după aprobarea de către comitetul de monitorizare, aplicarea unor proceduri și criterii de selecție adecvate, inclusiv pregătirea cererilor de propuneri	Documente legate de procedura de selecție Documente referitoare la criteriile de selecție	<ul style="list-style-type: none"> - articolul 40 din RDC; - articolul 73 din RDC - articolul 118 din RDC 	Toate drepturile și principiile impuse de Cartă: Demnitate, Libertăți, Egalitate, Solidaritate, Drepturile cetățenilor și Justiție, dar acordând mai multă atenție protecției datelor cu caracter personal, diversității lingvistice, egalității în fața legii, nediscriminării, egalității între femei și bărbați, integrării persoanelor cu handicap, protecției mediului, dreptului la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil, condițiilor de muncă sigure, libertății de întrunire și de asociere, dreptului la negociere și la acțiune colectivă, condițiilor de muncă echitabile și corecte, securității sociale și asistenței sociale
2	Implementarea programelor, furnizarea de date cumulative privind operațiunile selectate pentru finanțare	Documente care stabilesc condițiile aplicabile contribuțiilor pentru fiecare operațiune, inclusiv cerințele specifice referitoare la	<ul style="list-style-type: none"> - articolele 49 și 72 din RDC; - articolul 21 din Tratatul de instituire a Comunității Europene 	Toate drepturile și principiile impuse de Cartă: Demnitate, Libertăți, Egalitate, Solidaritate, Drepturile cetățenilor și Justiție, dar acordând mai multă atenție protecției datelor

		produsele sau serviciile care urmează să fie furnizate în cadrul operațiunii, planul de finanțare și termenul de execuție;		cu caracter personal, libertății de exprimare și de informare, libertății de întrunire și de asociere, dreptului la negociere și la acțiuni colective, dreptului la educație, libertății de a desfășura o activitate comercială, drepturilor de proprietate, protecției în caz de strămutare, expulzare sau extrădare, egalității în fața legii, nediscriminării, egalității între femei și bărbați, integrării persoanelor cu handicap, protecției mediului, dreptului la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil
3	Informarea potențialilor beneficiari cu privire la oportunitățile de finanțare	Materiale promoționale și de diseminare	Articolul 49 din RDC	Toate drepturile și principiile impuse de Cartă: Demnitate, Libertăți, Egalitate, Solidaritate, Drepturile cetățenilor și Justiție, dar acordând mai multă atenție egalității în fața legii, nediscriminării.
4	Asigurarea și menținerea accesului la lista de operațiuni accesibilă prin intermediul site-ului unic sau al portalului internet unic	Informații de pe un site web sau pe un portal internet	Articolul 49 din RDC	Toate drepturile și principiile impuse de Cartă: Demnitate, Libertăți, Egalitate, Solidaritate, Drepturile cetățenilor și Justiție, dar acordând mai multă atenție respectării vieții private și de familie, protecției datelor cu caracter personal

4. VERIFICAREA RESPECTĂRII CARTEI ÎN PERIOADA DE MONITORIZARE

Articolul 40 din RDC, stabilește printre funcțiile comitetului de monitorizare, „(h) îndeplinirea condițiilor favorizante și aplicarea acestora pe parcursul întregii perioade de programare”.

În cadrul evaluării și monitorizării proiectelor, autoritatea de management este obligată să se asigure că operațiunile respectă toate drepturile cuprinse în Cartă care se încadrează în cele șase categorii, și anume demnitatea, libertățile, egalitatea, solidaritatea, drepturile cetățenilor și justiția.

Monitorizarea eficientă a conformității operațiunilor sprijinite din fondurile UE cu condițiile favorizante și cu întregul set de drepturi prevăzute în Cartă nu este doar un exercițiu de bifat în contextul noilor realități ci trebui să asigure faptul că fondurile sunt cheltuite în conformitate atât cu legea-cadru a UE, cât și cu prioritățile și obiectivele politicii UE.

În contextul posibilității Comisiei Europene de a îngheța plățile relevante atunci când se identifică o încălcare a unei anumite condiții favorizante, comitetele de monitorizare a programelor finanțate de UE joacă un rol decisiv.

Se va acorda o atenție deosebită componenței comitetelor de monitorizare prin includerea nu numai a reprezentanților autorităților naționale, ci și a partenerilor economici și sociali, a organismelor care reprezintă societatea civilă și partenerii de mediu, precum și a organismelor responsabile cu promovarea incluziunii sociale, a drepturilor fundamentale, a drepturilor persoanelor cu handicap, a egalității de gen și a nediscriminării (de exemplu, CNCD, ANES etc.).

Pentru a monitoriza aplicarea Cartei în activitățile proiectelor, tipul de informații și indicatorii care trebuie colectați și măsurați vor fi stabiliți din etapa de elaborare.

Pe baza datelor colectate în cadrul procesului de monitorizare, evaluările pot arăta în ce măsură au fost respectate toate drepturile consacrate în cartă.

Reclamațiile și posibilele situații de încălcare a unui drept al omului trebuie aduse la cunoștința autorității de management de către orice persoană sau grup de persoane care consideră că a fost victima unei încălcări a drepturilor omului, de către orice grup de reprezentare a drepturilor civile sau a drepturilor omului sau de către organizații sindicale, în numele uneia sau mai multor victime, de către orice persoană care semnalează o situație de încălcare a drepturilor omului.

În acest sens, în fiecare raport al autorității de management către comitetul de monitorizare, de exemplu în documentele privind stadiul implementării programelor (cel puțin odată pe an) reclamațiile privind cazurile de încălcare a drepturilor prevăzute în Cartă sau suspiciunile de încălcare precum și cazurile de neconformitate a operațiunilor sprijinite de fonduri vor fi evidențiate într-un document separat sau într-un capitol al raportului. Se vor furniza informații referitoare la numărul și rezultatele reclamațiilor, numărul și modalitățile de soluționare a cazurilor detectate de neconformitate împreună cu măsurile de remediere aplicate. De asemenea, măsurile puse în aplicare la nivelul autorității de management pentru verificarea conformității documentelor cu dispozițiile Cartei vor fi raportate în același capitol.

Comitetul de monitorizare poate adopta apoi măsuri generale pentru a îmbunătăți situația în ceea ce privește conformitatea cu prevederile Cartei, dacă este necesar.

Lista neexhaustivă a acțiunilor și documentelor în cazul cărora statele membre trebuie să acorde o atenție deosebită respectării Cartei.:

A. pentru comitetele de monitorizare

Nr. crt.	Acțiuni	Documente relevante pentru acțiune	Referințe	Drepturile și principiile care trebuie abordate
1	Stabilirea unor norme suplimentare privind eligibilitatea cheltuielilor în cadrul programelor	Documente care stabilesc norme suplimentare privind eligibilitatea cheltuielilor în cadrul programelor	Articolul 63 din RDC	Toate drepturile și principiile impuse de Cartă: Demnitate, Libertăți, Egalitate, Solidaritate, Drepturile cetățenilor și Justiție, dar acordând mai multă atenție nediscriminării, egalității între femei și bărbați, diversității lingvistice, integrării persoanelor cu handicap, egalității în fața legii, dreptului la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil, libertății de întrunire și de asociere, dreptului la negociere și la acțiune colectivă, condițiilor de muncă echitabile și corecte, securității sociale și asistenței sociale
2	Selectarea operațiunilor	Metodologia și criteriile utilizate pentru selectarea operațiunilor, inclusiv orice modificări ale acestora, fără a aduce atingere Articolul 33 alineatul (3) literele (b), (c) și (d)	Articolele 40 și 73 din RDC	Toate drepturile și principiile impuse de Cartă: Demnitate, Libertăți, Egalitate, Solidaritate, Drepturile cetățenilor și Justiție, dar acordând mai multă atenție egalității în fața legii, nediscriminării, egalității între femei și bărbați, integrării persoanelor cu handicap, protecției mediului, dreptului la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil, libertății de întrunire și de asociere, dreptului la negociere și la

				acțiune colectivă, condițiilor de muncă echitabile și corecte, securității sociale și asistenței sociale
3	Evaluarea finală a performanței	Evaluarea anuală a performanței (reuniunea anuală de evaluare)	Articolul 41 și 43 din RDC	Toate drepturile și principiile impuse de Cartă: Demnitate, Libertăți, Egalitate, Solidaritate, Drepturile cetățenilor și Justiție, dar acordând mai multă atenție protecției datelor cu caracter personal
4	Implementarea acțiunilor de comunicare și vizibilitate;	Programele operaționale	Capitolul III Vizibilitate, transparență și comunicare	Toate drepturile și principiile impuse de Cartă: Demnitate, Libertăți, Egalitate, Solidaritate, Drepturile cetățenilor și Justiție, dar acordând mai multă atenție nediscriminării, egalității între femei și bărbați, diversității lingvistice, integrării persoanelor cu handicap, egalității în fața legii, dreptului la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil, libertății de întrunire și de asociere, dreptului la negociere și la acțiune colectivă, condițiilor de muncă echitabile și corecte, securității sociale și asistenței sociale

B. Pentru autoritatea de audit

Nr. crt.	Acțiuni	Documente relevante pentru acțiune	Referințe	Drepturile și principiile care trebuie abordate
1	Efectuarea de audituri	Strategia de audit Opinii de audit Rapoarte de audit Raport de control	Articolele 77, 78, 79 și 80 din RDC	Toate drepturile și principiile impuse de Cartă: Demnitate, Libertăți, Egalitate, Solidaritate, Drepturile cetățenilor și Justiție, dar acordând mai multă atenție protecției datelor cu caracter personal, respectării vieții private și de familie, nediscriminării

5. COMITETUL PRIVIND CARTA DREPTURILOR FUNDAMENTALE A UE

Pentru a asigura respectarea drepturilor cuprinse în Cartă în ceea ce privește investițiile finanțate din fonduri UE, va fi înființat un Comitet pentru Carta Drepturilor Fundamentale a UE, reprezentând un comitet compus din cel puțin o persoană din partea fiecărei autorități de management pentru fiecare program operațional, o persoană din cadrul Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene, cel puțin o persoană din cadrul Avocatului Poporului, cel puțin o persoană din cadrul Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, cel puțin o persoană din cadrul Autorității Naționale pentru Egalitate de Șanse. De asemenea, pot fi invitate și alte părți interesate, în funcție de specificitatea aspectelor discutate. Comitetul va fi coordonat de MIPE pentru a asigura respectarea întocmai a Cartei în implementarea fondurilor europene.

Comitetul pentru Cartă se va întruni cel puțin o dată pe an, începând cu anul adoptării Acordului de parteneriat 2021-2027 sau la cererea unuia dintre membrii grupului, cu privire la încălcarea unui drept. Reclamațiile pot fi depuse atât la autoritatea de management, la Avocatul Poporului sau la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării cât și la Autoritatea Națională pentru Egalitate de Șanse.

Acest comitet oferă consultanță și recomandări în ceea ce privește conformitatea cu Carta, în cadrul procedurilor de gestionare a reclamațiilor și de control ale autorităților de management.

De asemenea oferă consultanță în ceea ce privește cazurile de neconformitate cu Carta apărute în orice etapă din procesul de programare și gestionare a fondurilor UE și rezultate în urma procedurilor de control sau semnalate de către orice persoană sau organizație.

Autoritatea de management poate solicita consiliere cu privire la soluția adoptată și abordarea acesteia în conformitate cu Carta.

Membrii grupului comitetului vor analiza posibilele încălcări ale drepturilor prevăzute în Cartă. În cazul în care consideră că reclamațiile/constatările privind neconformitatea cu cartă sunt întemeiate, ele vor recomanda imediat autorităților de management să investigheze cazul și să pună în aplicare măsurile corective necesare.

În cadrul Comitetului se va discuta de asemenea situația în gestionarea reclamațiilor și rezultatelor controalelor efectuate, cu accent pe aspecte problematice, complexe și restante. Sarcina principală a Comitetului este de a coordona activitatea AM în tratarea reclamațiilor și controlul proiectelor în ceea ce privește conformitatea cu drepturile fundamentale UE.

De asemenea, membrii Comitetului pentru Cartă vor fi informați cu privire la orice contradicție sau neconformitate cu drepturile fundamentale ale Cartei în ceea ce privește documentele elaborate și acțiunile întreprinse în cadrul autorităților de management.

Anual, membrii Comitetului pentru cartă vor pregăti un raport comun privind activitatea desfășurată, care va fi prezentat Comitetului pentru Coordonarea și Managementul Acordului de Parteneriat (CCMAP).

VII. CUM SE ANALIZEAZĂ RESPECTAREA CARTEI –

LISTĂ DE VERIFICARE PENTRU RESPECTAREA DREPTURILOR FUNDAMENTALE

Respectarea drepturilor fundamentale cuprinse în Cartă trebuie verificată permanent, începând cu faza de programare legată de fonduri și până la finalizarea proiectelor.

Astfel, lista de verificare menționată mai jos va fi aplicată în timpul elaborării documentelor programului (acord de parteneriat, programe, ghiduri, cereri de propuneri) și va fi monitorizată în timpul și la sfârșitul proiectelor.

Verificarea existenței unei posibile încălcări a drepturilor fundamentale

1. Care sunt drepturile fundamentale afectate?

se examinează acțiunea sau măsura avută în vedere în legătură cu drepturile fundamentale prevăzute de Cartă

se adresează „întrebări-cheie privind impactul”:

Nr. crt.	Drepturi fundamentale	Întrebări-cheie
1	Declarații generale	Ce drepturi fundamentale sunt afectate?
2		Drepturile în cauză sunt drepturi absolute (care nu pot fi supuse unor limitări, de exemplu demnitatea umană și interzicerea torturii)?
3		Această acțiune (1) are atât un impact benefic, cât și un impact negativ, în funcție de drepturile fundamentale în cauză (de exemplu, un impact negativ asupra libertății de exprimare și un impact benefic asupra proprietății intelectuale)?
4	Demnitate	Această acțiune afectează demnitatea umană, dreptul la viață sau integritatea unei persoane?
5		Această acțiune ridică probleme de natură (bio) etică (clonare, utilizarea corpului uman sau a părților sale ca sursă de profit, cercetare/testare genetică, utilizarea informațiilor genetice)?
6		Această acțiune ar implica riscuri în ceea ce privește tortura și tratamentele sau pedepsele inumane sau degradante?
7		Această acțiune ar avea un impact asupra muncii forțate sau a traficului de persoane?
8	Persoane fizice, viață privată și de familie,	Acțiunea aduce atingere dreptului la libertate al unei persoane?
9		Acțiunea afectează dreptul la viață privată (inclusiv domiciliul și secretul comunicațiilor)?

10	libertatea de conștiință și de exprimare	Acțiunea aduce atingere dreptului unei persoane de a circula liber pe teritoriul Uniunii?
11		Afectează dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie sau protecția juridică, economică și socială a familiei?
12		Acțiunea afectează libertatea de gândire, de conștiință și de religie?
13		Acțiunea afectează libertatea de exprimare și de informare?
14		Acțiunea afectează libertatea de întrunire și de asociere?
15		Acțiunea afectează libertatea artelor și științelor?
16	Date cu caracter personal	Acțiunea implică prelucrarea de date cu caracter personal?
17		Cine prelucrează date cu caracter personal și în ce scop?
18		Dreptul de acces, de rectificare și de opoziție al persoanei este garantat?
19		Activitatea de prelucrare a datelor a fost notificată autorității competente?
20		Lanțurile de prelucrare/transfer de date implică și transferuri internaționale și, în caz afirmativ, există garanții specifice pentru transferurile internaționale?
21		Securitatea activităților de prelucrare a datelor este asigurată din punct de vedere tehnic și organizațional?
22		Sunt oferite garanții pentru a asigura proporționalitatea și caracterul necesar al ingerinței în dreptul la protecția datelor?
23		Există mecanisme adecvate/specifice de revizuire și monitorizare?
24	Azil și protecție în caz de strămutare, expulzare sau extradare	Această acțiune aduce atingere dreptului de azil și garantare a interzicerii expulzării colective sau a extradării persoanelor către state în care acestea pot fi pedepsite cu moarte, tortură sau tratamente degradante?
25	Drepturile de proprietate și dreptul de a desfășura o activitate de tranzacționare	Sunt afectate drepturile de proprietate (terenuri, bunuri mobile, active corporale/necorporale)? Este limitată achiziționarea, vânzarea sau utilizarea drepturilor de proprietate?
26		În caz afirmativ, va exista o pierdere completă a proprietății? Dacă da, care sunt justificările și mecanismele de compensare?
27		Acțiunea afectează libertatea de a desfășura o activitate comercială sau impune cerințe suplimentare care sporesc costurile de tranzacție pentru operatorii economici în cauză?
28	Egalitatea între femei și bărbați, egalitatea de tratament și de șanse, nediscriminarea și drepturile persoanelor cu handicap.	Acțiunea garantează principiul egalității în fața legii și ar afecta direct sau indirect principiile nediscriminării, egalității de tratament, egalității între femei și bărbați și egalității de șanse pentru toți?
29		Are acțiunea (în mod direct sau indirect) un impact diferit asupra femeilor și bărbaților?
30		Cum promovează acțiunea egalitatea între femei și bărbați?
31		Cum implică acțiunea tratamentul diferit al grupurilor sau al persoanelor direct din motive precum sexul, rasa sau etnia, religia sau convingerile, handicapul, vârsta și orientarea sexuală? Ar putea conduce la discriminare indirectă?

32		Acțiunea garantează respectarea drepturilor persoanelor cu handicap în conformitate cu Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu handicap? În ce mod?
33	Drepturile copiilor	Acțiunea consolidează sau limitează drepturile copilului (sau ale unui grup)? Care este justificarea unei posibile limitări?
34		Acțiunea ia în considerare principiul interesului superior al copilului?
35		Acțiunea contribuie la promovarea protecției drepturilor copilului? În acest context, ia în considerare și drepturile și principiile prevăzute în Convenția ONU cu privire la drepturile copilului (CDC)? Dacă da, la ce articole ar putea fi vorba?
36		Cum sunt promovate în acțiune principiile directoare ale CDC a ONU?
37		Acțiunea încalcă vreunul dintre principiile directoare ale CDC a ONU?
38		Ce măsuri au fost luate pentru a îmbunătăți sau a compensa eventualele efecte negative ale acțiunii?
39		A fost respectat dreptul copilului de a fi ascultat cu privire la toate aspectele care îl privesc?
40		Acțiunea contribuie la promovarea sistemelor de justiție în interesul copilului, adaptate nevoilor, vârstei și maturității copilului?
41	Bună administrare/cale eficientă de contestare/contestație în instanță	Procedurile administrative existente vor deveni mai împovărătoare?
42		Vor garanta acestea dreptul de a fi ascultat, dreptul de acces la dosar cu respectarea secretului profesional și comercial, precum și obligația administrației de a-și motiva deciziile?
43		Este afectat accesul persoanei la justiție?
44		În cazul în care acțiunea aduce atingere drepturilor și libertăților garantate de dreptul Uniunii, aceasta prevede dreptul la o cale de atac efectivă în fața unei instanțe?
45		În cazul în care acțiunea se referă la dreptul penal sau la sancțiuni penale, au fost oferite garanții privind prezumția de nevinovăție și dreptul la apărare, principiile legalității și proporționalității infracțiunilor și pedepselor, precum și dreptul de a nu fi judecat sau condamnat de două ori pentru aceeași infracțiune?
46	Solidaritatea și drepturile lucrătorilor	Acțiunea respectă drepturile lucrătorilor, cum ar fi: dreptul lucrătorilor la informare și consultare în cadrul întreprinderii; dreptul de a negocia și de a întreprinde acțiuni colective; dreptul de acces la serviciile de plasament; protecția în caz de concediere nejustificată; condiții de muncă echitabile și corecte; interzicerea muncii copiilor și protecția tinerilor la locul de muncă, precum și dreptul de acces la prestațiile de securitate socială și la serviciile sociale? Există o convenție colectivă de muncă în vigoare la nivel de unitate (existența unei convenții colective de muncă în vigoare reprezintă o garanție suplimentară de respectare a drepturilor lucrătorilor)?
47	Protecția mediului	Acțiunea contribuie la asigurarea unui nivel ridicat de protecție a mediului și la îmbunătățirea calității acestuia, în conformitate cu principiul dezvoltării durabile?

Faptele și informațiile suplimentare cu privire la unele încălcări ale drepturilor fundamentale trebuie să fie evidențiate după cum urmează:

2. Drepturile în cauză sunt **drepturi absolute**? (de exemplu, interzicerea torturii și interzicerea sclaviei sau a servituții)

În cazul în care se ajunge la concluzia că acțiunea sau măsura examinată limitează un drept absolut, aceasta trebuie deja eliminată în această etapă, deoarece drepturile absolute nu pot fi limitate și nu este necesară o analiză suplimentară în conformitate cu punctele 3-6.

3. Care este impactul acțiunii sau al măsurii avute în vedere asupra drepturilor fundamentale? Această etapă urmărește să identifice, pentru toate părțile interesate, orice impact pozitiv (promovarea drepturilor fundamentale) sau negativ (limitarea drepturilor fundamentale).

4. Acțiunea sau măsura avută în vedere are atât un impact benefic, cât și un impact negativ, în funcție de drepturile fundamentale în cauză? (de exemplu, un impact negativ asupra libertății de exprimare și un impact benefic asupra proprietății intelectuale)

În cazul în care analiza arată că acțiunea sau măsura avută în vedere nu ar avea un impact semnificativ asupra drepturilor fundamentale sau ar avea doar un efect pozitiv asupra drepturilor fundamentale, nu este necesară analiza suplimentară menționată la punctele 5 și 6.

În cazul în care se identifică un **impact negativ**, trebuie analizate următoarele aspecte:

5. Limitarea/impactul negativ asupra drepturilor fundamentale este definit în lege într-un mod clar și previzibil?

6. O astfel de limitare/impact negativ:

– ar duce la realizarea unui obiectiv de interes general al Uniunii sau ar proteja drepturile și libertățile celorlalți? (Această etapă ar trebui să identifice care este obiectivul de interes general sau de protecție a drepturilor și libertăților celorlalți.)

– ar fi necesar pentru atingerea obiectivului urmărit? (Această etapă ar trebui să examineze dacă măsura este adecvată și eficace pentru atingerea obiectivului urmărit, fără a depăși ceea ce este necesar pentru atingerea acestuia. De ce nu este disponibilă o măsură la fel de eficace, dar mai puțin intruzivă?)

– ar fi proporțională cu obiectivul urmărit?

– ar menține esența drepturilor fundamentale în cauză?

În cazul în care se poate răspunde afirmativ la toate aceste întrebări privind impactul negativ, limitarea dreptului fundamental afectat poate fi considerată legitimă.

VIII. Exemple/modele de la Curtea de Justiție a Uniunii Europene

Cazul nr. 1.

Cauza C-562/12 a CJUE Liivimaa Lihaveis MTÜ/Eesti-Läti programmi 2007-2013 a avut ca obiect Seirekomitee, înființată în cadrul programului de cooperare transfrontalieră Estonia-Letonia: Seirekomitee, un organism format din reprezentanți ai ambelor state membre, a luat deciziile finale cu privire la evaluarea calitativă a cererilor de finanțare în cadrul acestui program. De asemenea, comisia respectivă a adoptat un manual al programului în care se preciza că deciziile sale nu pot fi atacate în fața unei instanțe naționale. Deși adoptarea unui manual al programului nu a fost menționată în mod explicit în legislația aplicabilă pentru perioada de programare 2007-2013 și în nicio dispoziție de punere în aplicare a UE, CJUE a concluzionat că manualul a fost adoptat în mod clar în vederea punerii în aplicare a normelor UE și că era obligatoriu pentru orice persoană care dorea să obțină sprijin în cadrul programului menționat. Prin urmare, Carta, inclusiv articolul 47, a fost considerată aplicabilă în acest caz. CJUE a considerat că excluderea din manualul programului a controlului jurisdicțional în fața unei instanțe naționale a unei decizii de respingere a unei subvenții nu este în conformitate cu articolul 47.

Cazul nr. 2.

Cauza C-195/12, JUDGMENT OF THE CURT (Camera a patra) 26 septembrie 2013

„Directiva 2004/8/CE - domeniu de aplicare - Cogenerare și cogenerare cu randament ridicat - articolul 7 - Schemă de sprijin regional care prevede acordarea de «certIFICATE VERZI» instalațiilor de cogenerare - Acordarea unui număr mai mare de certificate verzi instalațiilor de cogenerare care prelucrează în principal alte forme de biomasă decât lemnul sau deșeurile lemnoase - Principiul egalității și nediscriminării - Articolele 20 și 21 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene”

Industrie du bois de Vielsalm & Cie (IBV) SA/Région wallonne

În cauza IBV, Directiva 2004/8 privind cogenerarea și Directiva 2001/77 privind energia din surse regenerabile au permis statelor membre să stabilească scheme de sprijin pentru promovarea cogenerării și a energiei din surse regenerabile. Statele membre au avut opțiunea de a alege și de a combina diferite scheme de sprijin, cum ar fi „ajutoarele pentru investiții, scutiile sau reducerile fiscale, certificatele verzi și/sau schemele de sprijinire directă a prețurilor”. În speță, Curtea a statuat că, atunci când optează pentru o anumită schemă de sprijin, statele membre exercită puterea de decizie națională, însă acestea trebuie să respecte Carta și principiile egalității de tratament și nediscriminării, în special atunci când stabilesc criteriile de selecție și normele operaționale pentru accesul la finanțare.

„Curtea (Camera a patra) hotărăște:

1. Articolul 7 din Directiva 2004/8/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 februarie 2004 privind promovarea cogenerării pe baza cererii de energie termică utilă pe piața internă a energiei și de modificare a Directiva 92/42/CEE trebuie interpretat în sensul că domeniul său de aplicare nu este limitat numai la instalațiile de cogenerare care prezintă caracteristica de a fi instalații cu randament ridicat, în sensul acestei directive.
2. În stadiul actual al dreptului Uniunii, principiul egalității de tratament și al nediscriminării, consacrat în special la articolele 20 și 21 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, nu se opune ca, atunci când instituie scheme naționale de sprijin pentru cogenerare și pentru producția de energie electrică din surse de energie regenerabile, precum cele prevăzute la articolul 7 din Directiva 2004/8 și la articolul 4 din Directiva 2001/77/CE a

Parlamentului European și a Consiliului din 27 septembrie 2001 privind promovarea electricității produse din surse de energie regenerabile pe piața internă a energiei electrice, statele membre să prevadă o măsură de sprijin consolidată, precum cea în discuție în litigiul principal, de care să beneficieze toate instalațiile de cogenerare care utilizează în principal biomasă, cu excepția instalațiilor de cogenerare care utilizează în principal lemn și/sau deșeuri lemnoase.”

Cazul nr. 3

C 476/12 Liivimaa Lihaveis MTÜ v Eesti-Läti programmi 2007-2013 Seirekomitee

Principalele fapte ale cazului:

„Trimitere preliminară - Fonduri structurale - Regulamentele (CE) nr. 1083/2006 și nr. 1080/2006 - Fondul european de dezvoltare regională (FEDER) - Program operațional care urmărește promovarea cooperării teritoriale europene între Republica Estonia și Republica Letonia - Decizie a comitetului de monitorizare de respingere a unei subvenții - Dispoziție potrivit căreia deciziile acestui comitet nu pot face obiectul unui control jurisdicțional - articolul 267 TFUE - Act adoptat de o instituție, de un organ sau de un organ al Uniunii - Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene - Punerea în aplicare a dreptului Uniunii - articolul 47 - Dreptul la protecție jurisdicțională efectivă - Drept de acces la instanțe - Stabilirea competenței instanțelor statului membru de a se pronunța cu privire la o acțiune”

În domeniul fondurilor UE, Curtea de Justiție s-a pronunțat cu privire la aplicabilitatea și la domeniul de aplicare al articolul 47 din Cartă în ceea ce privește normele naționale care prevăd interzicerea absolută a controlului jurisdicțional al unei decizii de refuz al finanțării unui proiect, care a fost adoptată de comitetul de monitorizare a unui program de cooperare transfrontalieră (385). Cererea de decizie preliminară a fost formulată în cadrul unui litigiu între o asociație de crescători de bovine, pe de o parte, și comitetul de monitorizare a programului Estonia-Letonia pentru perioada 2007-2013, pe de altă parte, în legătură cu respingerea de către acesta din urmă a unei cereri de subvenții formulate de asociația menționată în contextul implementării Fondului european de dezvoltare regională (FEDR). Curtea a statuat că adoptarea manualului programului de către comitetul de monitorizare trebuie considerată o măsură de punere în aplicare a dreptului Uniunii în sensul articolul 51 alineatul (1) din Cartă și că lipsa oricărei căi de atac împotriva deciziei de refuz al finanțării unui proiect nu respectă principiul protecției jurisdicționale efective prevăzut la articolul 47 alineatul (1) din cartă.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

Articolul 263 TFUE trebuie interpretat în sensul că, în cadrul unui program operațional în temeiul Regulamentului (CE) nr. 1083/2006 al Consiliului din 11 iulie 2006 de stabilire a anumitor dispoziții generale privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european și Fondul de coeziune și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1260/1999 și al Regulamentului (CE) nr. 1080/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 iulie 2006 privind Fondul european de dezvoltare regională și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1783/1999 și care vizează promovarea cooperării teritoriale europene, o acțiune îndreptată împotriva unei decizii a unui comitet de monitorizare de respingere a unei cereri de finanțare nu este de competența Tribunalului Uniunii Europene.

Articolul 267 primul paragraf litera (b) TFUE trebuie interpretat în sensul că un manual al programului adoptat de un comitet de monitorizare în cadrul unui program operațional în temeiul Regulamentelor nr. 1083/2006 și nr. 1080/2006 și destinat să promoveze cooperarea teritorială europeană între două state membre, precum cel în discuție în litigiul principal, nu constituie un act al unei instituții, al unui organ, al unui oficiu sau al unei agenții a Uniunii și, în consecință, Curtea de Justiție a Uniunii Europene nu este competentă să controleze validitatea dispozițiilor unui astfel de manual.

Regulamentul nr. 1083/2006 coroborat cu articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie interpretat în sensul că se opune unei dispoziții dintr-un manual de program adoptat de un comitet de monitorizare în cadrul unui program operațional încheiat între două state membre și care vizează promovarea cooperării

teritoriale europene, în măsura în care această dispoziție nu prevede ca o decizie a comitetului de monitorizare menționat prin care se respinge o cerere de finanțare să poată face obiectul unei căi de atac în fața unei instanțe a unui stat membru.

Rezultate (sanțiuni) și principalele consecințe ale cazului:

Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

IX. Bibliografie

1. Carta Drepturilor fundamentale a Uniunii Europene - Jurnalul Oficial al Uniunii Europene (2012/C 326/02)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=DE>
2. Comunicarea Comisiei - Orientări privind asigurarea respectării Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene atunci când sunt implementate fondurile structurale și de investiții europene („fondurile ESI”) C/2016/4384
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52016XC0723%2801%29>
3. Îndrumar pentru aplicarea cartei drepturilor fundamentale a UE - Agenția pentru Drepturi Fundamentale (Limba engleza)
https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-charter-guidance_en.pdf
4. Raportul FRA pe anul 2019 [*Raportul Agenției pentru Drepturi Fundamentale pentru 2019*]
http://kirp.pl/wp-content/uploads/2019/06/fra-2019-fundamental-rights-report-2019_en.pdf

ANEXA 1

Textul Cartei și legislația națională de sprijin

CARTA DREPTURILOR FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE
UNIUNEA EUROPEANĂ
(2012/C 326/02) Jurnalul Oficial al Uniunii Europene

Parlamentul European, Consiliul și Comisia proclamă în mod solemn textul următor ca fiind Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

CARTA DREPTURILOR FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE

PREAMBUL

Popoarele Europei, stabilind între ele o uniune tot mai strânsă, au hotărât să împărtășească un viitor pașnic întemeiat pe valori comune.

Conștientă de patrimoniul său spiritual și moral, Uniunea este întemeiată pe valorile indivizibile și universale ale demnității umane, libertății, egalității și solidarității; aceasta se întemeiază pe principiile democrației și statului de drept. Uniunea situează persoana în centrul acțiunii sale, instituind cetățenia Uniunii și creând un spațiu de libertate, securitate și justiție.

Uniunea contribuie la păstrarea și la dezvoltarea acestor valori comune, respectând diversitatea culturilor și tradițiilor popoarelor Europei, precum și identitatea națională a statelor membre și organizarea autorităților lor publice la nivel național, regional și local;

Uniunea caută să promoveze o dezvoltare echilibrată și durabilă și asigură libera circulație a persoanelor, serviciilor, mărfurilor și capitalurilor, precum și libertatea de stabilire.

În acest scop, este necesară consolidarea protecției drepturilor fundamentale, făcându-le mai vizibile prin Cartă, în spiritul evoluției societății, a progresului social și a dezvoltărilor științifice și tehnologice.

Prezenta Cartă reafirmă, cu respectarea competențelor și sarcinilor Uniunii, precum și a principiului subsidiarității, drepturile care rezultă în principal din tradițiile constituționale și din obligațiile internaționale comune statelor membre, din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, din Cartele sociale adoptate de Uniune și de către Consiliul European, precum și din jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene și a Curții Europene a Drepturilor Omului.

În acest context, Carta va fi interpretată de către instanțele judecătorești ale Uniunii și ale statelor membre, acordând atenția cuvenită explicațiilor redactate sub autoritatea prezidiului Convenției care a elaborat Carta și actualizate sub răspunderea prezidiului Convenției Europene.

Beneficiul acestor drepturi implică responsabilități și îndatoriri atât față de terți, precum și față de comunitatea umană în general și față de generațiile viitoare.

În consecință, Uniunea recunoaște drepturile, libertățile și principiile enunțate în continuare.

TITLUL I

DEMNITATE

Articolul 1

Demnitatea umană

Demnitatea umană este inviolabilă. Aceasta trebuie respectată și protejată.

Articolul 2

Dreptul la viață

- (1) Orice persoană are dreptul la viață.
- (2) Nimeni nu poate fi condamnat la pedeapsa cu moartea sau executat.

- [Art. 22 din Constituția României](#)

Articolul 3

Dreptul la integritate al persoanei

- (1) Orice persoană are dreptul la integritate fizică și psihică.
- (2) În domeniile medicinei și biologiei trebuie respectate în special:
  - (a) consimțământul liber și în cunoștință de cauză al persoanei interesate, în conformitate cu procedurile prevăzute de lege;
  - (b) interzicerea practicilor de eugenie, în special a celor care au drept scop selecția persoanelor;
  - (c) interzicerea utilizării corpului uman și a părților sale, ca atare, ca sursă de profit;
  - (d) interzicerea clonării ființelor umane în scopul reproducerii.

- [Art. 22 din Constituția României](#)

Articolul 4

Interzicerea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante

Nimeni nu poate fi supus torturii și nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.

- *Art. 22 din Constituția României*

Articolul 5

Interzicerea sclaviei și a muncii forțate

- (1) Nimeni nu poate fi ținut în sclavie sau în servitute.
- (2) Nimeni nu poate fi constrâns să efectueze o muncă forțată sau obligatorie.
- (3) Traficul de ființe umane este interzis.

- *Art. 42 din Constituția României*

TITLUL II

LIBERTĂȚILE

Articolul 6

Dreptul la libertate și la siguranță

Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță.

- *Art. 23 din Constituția României*

Articolul 7

Respectarea vieții private și de familie

Orice persoană are dreptul la respectarea vieții private și de familie, a reședinței și a secretului comunicațiilor.

- *Art. 26 din Constituția României*

Articolul 8

Protecția datelor cu caracter personal

- (1) Orice persoană are dreptul la protecția datelor cu caracter personal care o privesc.
- (2) Aceste date trebuie tratate în mod corect, în scopurile precizate și pe baza consimțământului persoanei interesate sau în temeiul unui alt motiv legitim prevăzut de lege. Orice persoană are dreptul de acces la datele colectate care o privesc, precum și dreptul de a obține rectificarea acestora.
- (3) Respectarea acestor norme se supune controlului unei autorități independente.

<https://www.legeagdpr.ro/>

Articolul 9

Dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie

Dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie sunt garantate în conformitate cu legislațiile interne care reglementează exercitarea acestor drepturi.

- [Art. 48 din Constituția României](#)

Articolul 10

Libertatea de gândire, de conștiință și de religie

(1) Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie. Acest drept implica libertatea de a-și schimba religia sau convingerea precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea, individual sau colectiv, în public sau în particular, prin intermediul cultului, învățământului, practicilor și îndeplinirii riturilor.

(2) Dreptul la obiecție pe motive de conștiință este recunoscut în conformitate cu legile interne care reglementează exercitarea acestui drept.

- [Art. 29 din Constituția României](#)

Articolul 11

Libertatea de exprimare și de informare

(1) Orice persoana are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a transmite informații și idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere.

(2) Libertatea și pluralismul mijloacelor de informare în masă sunt respectate.

- [Art. 30 din Constituția României](#)

Articolul 12

Libertatea de întrunire și de asociere

(1) Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire pașnică și la libertatea de asociere la toate nivelurile, în special în domeniile politic, sindical și civic, ceea ce implică dreptul oricărei persoane de a înființa împreună cu alte persoane sindicate și de a se afilia la acestea pentru apărarea intereselor sale.

(2) Partidele politice la nivelul Uniunii contribuie la exprimarea voinței politice a cetățenilor Uniunii.

- [Art. 40 din Constituția României](#)

Articolul 13

Libertatea artelor și științelor

Artele și cercetarea științifică sunt libere. Libertatea universitară este respectată.

- [Art. 33 din Constituția României](#)

Articolul 14

Dreptul la educație

(1) Orice persoană are dreptul la educație, precum și la accesul la formare profesională și formare continuă.

(2) Acest drept include posibilitatea de a urma gratuit învățământul obligatoriu.

(3) Libertatea de a înființa instituții de învățământ cu respectarea corespunzătoare a principiilor democratice precum și dreptul părinților de a asigura educarea copiilor lor, potrivit propriilor convingeri religioase, filozofice și pedagogice, sunt respectate în conformitate cu legile interne care reglementează exercitarea acestora.

- *Art. 32 din Constituția României*

Articolul 15

Libertatea de alegere a ocupației și dreptul la muncă

(1) Orice persoană are dreptul la muncă și dreptul de a exercita o ocupație aleasă sau acceptată în mod liber.

(2) Orice cetățean al Uniunii are libertatea de a-și căuta un loc de muncă, de a lucra, de a se stabili sau de a presta servicii în orice stat membru.

(3) Resortisanții țărilor terțe care sunt autorizați să lucreze pe teritoriul statelor membre au dreptul la condiții de muncă echivalente acelorora de care beneficiază cetățenii Uniunii.

- * *Articolele 3-5 din Codul muncii*

http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMJS/Leqislatie/Munca/2018/20190207-L_53-Codul_muncii_ian-2019.pdf

- * * *art. 41 din Constituția României*

Articolul 16

Libertatea de a desfășura o activitate comercială

Libertatea de a desfășura o activitate comercială este recunoscută în conformitate cu dreptul Uniunii și cu legislațiile și practicile naționale.

- *Art. 45 din Constituția României*

Articolul 17

Dreptul de proprietate

(1) Orice persoană are dreptul de a deține în proprietate, de a folosi, de a dispune și de a lăsa moștenire bunurile pe care le-a dobândit în mod legal. Nimeni nu poate fi lipsit de bunurile sale decât pentru o cauză de utilitate publică, în cazurile și condițiile prevăzute de lege și în schimbul unei despăgubiri juste acordate în timp util pentru pierderea pe care a suferit-o. Folosința bunurilor poate fi reglementată prin lege în limitele impuse de interesul general.

(2) Proprietatea intelectuală este protejată.

- *Art. 44 din Constituția României*

Articolul 18

Dreptul la azil

Dreptul de azil este garantat cu respectarea normelor Convenției de la Geneva din 28 iulie 1951 și ale Protocolului din 31 ianuarie 1967 privind statutul refugiaților și în conformitate cu Tratatul privind Uniunea Europeană și cu Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (denumite în continuare „tratatele”).

Articolul 19

Protecția în caz de strămutare, expulzare sau extrădare

(1) Expulzările colective sunt interzise.

(2) Nimeni nu poate fi strămutat, expulzat sau extrădat către un stat unde există un risc serios de a fi supus pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse sau tratamente inumane sau degradante.

- *Art. 19 din Constituția României*

TITLUL III

EGALITATEA

Articolul 20

Egalitatea în fața legii

Toate persoanele sunt egale în fața legii.

- *Art. 16 din Constituția României*

Articolul 21

Nediscriminarea

(1) Se interzice discriminarea de orice fel, bazată pe motive precum sexul, rasa, culoarea, originea etnică sau socială, caracteristicile genetice, limba, religia sau convingerile, opiniile politice sau de orice altă natură, apartenența la o minoritate națională, averea, nașterea, un handicap, vârsta sau orientarea sexuală.

(2) În domeniul de aplicare a tratatelor și fără a aduce atingere dispozițiilor speciale ale acestora, se interzice orice discriminare pe motiv de cetățenie.

- *Ordonanța nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare*

Articolul 22

Diversitatea culturală, religioasă și lingvistică

Uniunea respectă diversitatea culturală, religioasă și lingvistică.

Articolul 23

Egalitatea între femei și bărbați

Egalitatea între femei și bărbați trebuie asigurată în toate domeniile, inclusiv în ceea ce privește încadrarea în muncă, munca și remunerarea.

Principiul egalității nu exclude menținerea sau adoptarea de măsuri care să prevadă avantaje specifice în favoarea sexului subreprezentat.

- *Strategia națională pentru egalitatea de gen 2021-2027 și planul de acțiune strategic pentru perioada 2021-2027, care se află în prezent în faza de aprobare interinstituțională.*

Articolul 24

Drepturile copilului

(1) Copiii au dreptul la protecția și îngrijirile necesare pentru asigurarea bunăstării lor.

Ei își pot exprima liber opinia. Aceasta se ia în considerare în problemele care îi privesc, în funcție de vârsta și gradul lor de maturitate.

(2) În toate acțiunile referitoare la copii, indiferent dacă sunt realizate de autorități publice sau de instituții private, interesul superior al copilului trebuie să fie considerat primordial.

(3) Orice copil are dreptul de a întreține cu regularitate relații personale și contacte directe cu ambii părinți, cu excepția cazului în care acestea sunt contrare interesului său.

- *Art. 49 din Constituția României*

Articolul 25

Drepturile persoanelor în vârstă

Uniunea recunoaște și respectă dreptul persoanelor în vârstă de a duce o viață demnă și independentă și de a participa la viața socială și culturală.

- *Legea nr. 17/2000 privind asistența socială pentru persoanele în vârstă [articolul 19 litera (d)]*
- *Legea nr. 292/2011 privind cadrul de asistență socială (articolul 3, alinierea 3; articolul 53, alinierea 1)*
- *Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei și planul de acțiune pentru perioada 2022-2027*
http://mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMSS/Anexa_HG_440_2022_MO_Parte_I_359Bis.pdf

Articolul 26

Integrarea persoanelor cu handicap

Uniunea recunoaște și respectă dreptul persoanelor cu dizabilități de a beneficia de măsuri care să le asigure autonomia, integrarea socială și profesională și participarea la viața comunității.

- *Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap*
- *Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap, ratificată de România prin Legea nr. 221/2010. Pentru a avea un impact pozitiv asupra respectării și protecției tuturor drepturilor fundamentale, anexa III la Regulamentul RDC prevede îndeplinirea unei alte condiții favorizante orizontale în perioada de programare 2021-2027, și anume punerea în aplicare și aplicarea Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap (UNCRPD) în conformitate cu Decizia 2010/48/CE a Consiliului. Pentru a asigura această condiție, a fost elaborat un ghid specific privind punerea în aplicare a CNUDPH, care cuprinde măsuri indicative pe care beneficiarii fondurilor le pot lua, în vederea asigurării accesibilității care conduce la nediscriminarea persoanelor cu handicap, la integrarea și participarea deplină a acestora în societate.*
- *Strategia națională privind drepturile persoanelor cu handicap 2022-2027 „O Românie echitabilă” și Planul operațional pentru a asigura punerea în aplicare a Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor*

cu handicap (CRPD) a fost aprobat, cu obiective/ținte specifice și indicatori măsurabili
<http://anpd.gov.ro/strategia2022-2027/#/resurse>

- *Legea nr. 8/2016 de stabilire a mecanismelor prevăzute de Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap*

TITLUL IV

SOLIDARITATE

Articolul 27

Dreptul lucrătorilor la informare și la consultare în cadrul întreprinderii

Lucrătorilor sau reprezentanților acestora trebuie să li se garanteze, la nivelurile corespunzătoare, informarea și consultarea în timp util în cazurile și în condițiile prevăzute de dreptul Uniunii și de legislațiile și practicile naționale.

Articolul 28

Dreptul de negociere și de acțiune colectivă

Lucrătorii și angajatorii sau organizațiile lor au dreptul, în conformitate cu dreptul Uniunii și cu legislațiile și practicile naționale, de a negocia și de a încheia convenții colective la nivelurile corespunzătoare și de a recurge, în caz de conflicte de interese, la acțiuni colective pentru apărarea intereselor lor, inclusiv la grevă.

Articolul 29

Dreptul de acces la serviciile de plasament

Orice persoană are dreptul de acces la un serviciu gratuit de plasament.

Articolul 30

Protecție în cazul concedierii nejustificate

Orice lucrător are dreptul la protecție împotriva oricărei concedieri nejustificate, în conformitate cu dreptul Uniunii și cu legislațiile și practicile naționale.

Articolul 31

Condiții de muncă echitabile și corecte

(1) Orice lucrător are dreptul la condiții de muncă care să respecte sănătatea, securitatea și demnitatea sa

(2) Orice lucrător are dreptul la o limitare a duratei maxime de muncă și la perioade de odihnă zilnică și săptămânală, precum și la o perioadă anuală de concediu plătit.

Articolul 32

Interzicerea muncii copiilor și protecția tinerilor la locul de muncă

Încadrarea în muncă a copiilor este interzisă. Vârsta minimă de încadrare în muncă nu poate fi inferioară celei la care încetează perioada de școlarizare obligatorie, fără a aduce atingere normelor mai favorabile tinerilor și cu excepția unor derogări limitate.

Tinerii acceptați să lucreze trebuie să beneficieze de condiții de muncă adaptate vârstei și să fie protejați împotriva exploatarei economice sau a oricărei activități care ar putea pune în pericol securitatea, sănătatea, dezvoltarea lor fizică, psihică, morală sau socială sau care le-ar putea compromite educația.

- [Art. 49 din Constituția României](#)

Articolul 33

Viața de familie și viața profesională

(1) Familia se bucură de protecție juridică, economică și socială.

(2) Pentru a putea concilia viața de familie și viața profesională, orice persoană are dreptul de a fi protejată împotriva oricărei concedieri din motive de maternitate, precum și dreptul la un concediu de maternitate plătit și la un concediu parental acordat în urma nașterii sau adopției unui copil.

- [Legea nr. 292/2011 privind cadrul de asistență socială \(articolul 3, alinierea 4; articolul 7; articolul 8; articolul 9 litera \(b\), articolul 12; articolul 27; articolul 35\)](#)
- [Strategia națională pentru egalitatea de gen 2021-2027 și planul de acțiune strategic pentru perioada 2021-2027, care se află în prezent în faza de aprobare interinstituțională.](#)

Articolul 34

Securitatea socială și asistența socială

(1) Uniunea recunoaște și respectă dreptul de acces la prestațiile de securitate socială și la serviciile sociale care acordă protecție în caz de maternitate, boală, accident de muncă, dependență de alte persoane sau bătrânețe, precum și în caz de pierdere a locului de muncă, în conformitate cu normele stabilite de dreptul Uniunii și de legislațiile și practicile naționale.

(2) Orice persoană care are reședința și se deplasează în mod legal în cadrul Uniunii are dreptul la prestații de securitate socială și la avantaje sociale, în conformitate cu dreptul Uniunii și cu legislațiile și practicile naționale.

(3) Pentru a combate marginalizarea socială și sărăcia, Uniunea recunoaște și respectă dreptul la asistență socială și la asistență în ceea ce privește locuința, destinate să asigure o viață demnă tuturor celor care nu dispun de resurse suficiente, în conformitate cu normele stabilite de dreptul Uniunii și de legislațiile și practicile naționale.

- [Legea 292/2011 Legea-cadru privind asistența socială](#)
- [Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei și planul de acțiune pentru perioada 2022-2027](#)
http://mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMSS/Anexa_HG_440_2022_MO_Partea_I_359Bis.pdf

Articolul 35

Asistența medicală

Orice persoană are dreptul de acces la asistența medicală preventivă și de a beneficia de îngrijiri medicale în condițiile stabilite de legislațiile și practicile naționale. În definirea și punerea în aplicare a tuturor politicilor și acțiunilor Uniunii se asigură un nivel ridicat de protecție a sănătății umane.

- [Art. 34 din Constituția României](#)

Articolul 36

Accesul la serviciile de interes economic general

Uniunea recunoaște și respectă accesul la serviciile de interes economic general, astfel cum se prevede în legislațiile și practicile naționale, în conformitate cu tratatele, în scopul promovării coeziunii sociale și teritoriale a Uniunii.

Articolul 37

Protecția mediului

Politicile Uniunii trebuie să prevadă un nivel ridicat de protecție a mediului și de îmbunătățire a calității acestuia, care să fie asigurat în conformitate cu principiul dezvoltării durabile.

- [Art. 35 din Constituția României](#)

Articolul 38

Protecția consumatorilor

Politicile Uniunii asigură un nivel ridicat de protecție a consumatorilor.

- [Ordonanța nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor](#)

TITLUL V

DREPTURILE CETĂȚENILOR

Articolul 39

Dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European

(1) Orice cetățean al Uniunii are dreptul de a alege și de a fi ales în cadrul alegerilor pentru Parlamentul European, în statul membru în care acesta își are reședința, în aceleași condiții ca și resortisanții acestui stat.

(2) Membrii Parlamentului European sunt aleși prin vot universal direct, liber și secret.

- [Art. 38 din Constituția României](#)

Articolul 40

Dreptul de a vota și de a fi ales în cadrul alegerilor locale

Orice cetățean al Uniunii are dreptul de a alege și de a fi ales în cadrul alegerilor locale în statul membru în care acesta își are reședința, în aceleași condiții ca și resortisanții acestui stat.

- [Art. 36 din Constituția României](#)

Articolul 41

Dreptul la bună administrare

(1) Orice persoană are dreptul de a beneficia, în ce privește problemele sale, de un tratament imparțial, echitabil și într-un termen rezonabil din partea instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii.

(2) Acest drept include:

(a) dreptul oricărei persoane de a fi ascultată înainte de luarea oricărei măsuri individuale care ar putea să îi aducă atingere;

(b) dreptul oricărei persoane de a avea acces la dosarul propriu, cu respectarea intereselor legitime legate de confidențialitate și de secretul profesional și comercial;

(c) obligația administrației de a-și motiva deciziile.

(3) Orice persoană are dreptul la repararea de către Uniune a prejudiciilor cauzate de către instituțiile sau agenții acesteia în exercitarea funcțiilor lor, în conformitate cu principiile generale comune legislațiilor statelor membre.

4. Orice persoană se poate adresa în scris instituțiilor Uniunii într-una dintre limbile tratatelor și trebuie să primească un răspuns în aceeași limbă.

Articolul 42

Dreptul de acces la documente

Orice cetățean al Uniunii și orice persoană fizică sau juridică care are reședința sau sediul social într-un stat membru are dreptul de acces la documentele instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii, indiferent de suportul pe care se află aceste documente.

Articolul 43

Ombudsmanul European

Orice cetățean al Uniunii, precum și orice persoană fizică sau juridică care are reședința sau sediul social într-un stat membru au dreptul de a sesiza Ombudsmanul European cu privire la cazurile de administrare defectuoasă în activitatea instituțiilor, organelor, oficiilor sau agențiilor Uniunii, cu excepția Curții de Justiție a Uniunii Europene în exercitarea funcției sale jurisdicționale.

Articolul 44

Dreptul de petiționare

Orice cetățean al Uniunii și orice persoană fizică sau juridică care are reședința sau sediul social într-un stat membru are dreptul de a adresa petiții Parlamentului European.

- [Art. 51 din Constituția României](#)

Articolul 45

Libertatea de circulație și de ședere

(1) Orice cetățean al Uniunii are dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul Statele membre.

(2) Libertatea de circulație și de ședere poate fi acordată, în conformitate cu tratatele, resortisanților țărilor terțe stabiliți legal pe teritoriul unui stat membru.

- *Art. 25 din Constituția României*

Articolul 46

Protecția diplomatică și consulară

Orice cetățean al Uniunii beneficiază, pe teritoriul unei țări terțe în care statul membru, al cărui resortisant este, nu este reprezentat, de protecția autorităților diplomatice sau consulare ale oricărui stat membru, în aceleași condiții ca și resortisanții aceluși stat.

TITLUL VI

JUSTIȚIE

Articolul 47

Dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil

Orice persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate are dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătorești, în conformitate cu condițiile stabilite de prezentul articol. Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege. Orice persoană are posibilitatea de a fi consiliată, apărută și reprezentată. Asistența judiciară se acordă celor care nu dispun de resurse suficiente, în măsura în care aceasta este necesar pentru a asigura accesul efectiv la justiție.

- *Art. 21 din Constituția României*

Articolul 48

Prezumția de nevinovăție și dreptul la apărare

- (1) Orice persoană acuzată este prezumată nevinovată până ce vinovăția va fi stabilită în conformitate cu legea
- (2) Oricărei persoane acuzate îi este garantată respectarea dreptului la apărare.

- *Art. 24 din Constituția României*

Articolul 49

Principiile legalității și proporționalității infracțiunilor și pedepselor

- (1) Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia infracțiune potrivit dreptului intern sau dreptului internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai

mare decât cea aplicabilă la momentul săvârșirii infracțiunii. În cazul în care, ulterior săvârșirii infracțiunii, legea prevede o pedeapsă mai ușoară, se aplică aceasta din urmă. (2) Prezentul articol nu aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane care s-a făcut vinovată de o acțiune sau omisiune care, în momentul săvârșirii, era incriminată pe baza principiilor generale recunoscute de comunitatea națiunilor.

(3) Pedepsele nu trebuie să fie disproporționate față de infracțiune.

Articolul 50

Dreptul de a nu fi judecat sau condamnat de două ori pentru aceeași infracțiune

Nimeni nu poate fi judecat sau condamnat pentru o infracțiune pentru care a fost deja achitat sau condamnat în cadrul Uniunii, prin hotărâre judecătorească definitivă, în conformitate cu legea.

TITLUL VII

DISPOZIȚII GENERALE PRIVIND INTERPRETAREA ȘI APLICAREA CARTEI

Articolul 51

Domeniul de aplicare

(1) Dispozițiile prezentei carte se adresează instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii, cu respectarea principiului subsidiarității, precum și statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. Prin urmare, acestea respectă drepturile și principiile și promovează aplicarea lor în conformitate cu atribuțiile pe care le au în acest sens și cu respectarea limitelor competențelor conferite Uniunii de tratate.

(2) Prezenta cartă nu extinde domeniul de aplicare a dreptului Uniunii în afara competențelor Uniunii, nu creează nicio competență sau sarcină nouă pentru Uniune și nu modifică competențele și sarcinile stabilite de tratate.

Articolul 52

Întinderea și interpretarea drepturilor și principiilor

(1) Orice restrângere a exercițiului drepturilor și libertăților recunoscute prin prezenta cartă trebuie să fie prevăzută de lege și să respecte substanța acestor drepturi și libertăți. Prin respectarea principiului proporționalității, pot fi impuse restrângeri numai în cazul în care acestea sunt necesare și numai dacă răspund efectiv obiectivelor de interes general recunoscute de Uniune sau necesității protejării drepturilor și libertăților celorlalți.

(2) Drepturile recunoscute prin prezenta cartă care fac obiectul unor dispoziții prevăzute de tratate se exercită în condițiile și cu respectarea limitelor stabilite de acestea.

(3) În măsura în care prezenta cartă conține drepturi ce corespund unor drepturi garantate prin Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, înțelesul și întinderea lor sunt aceleași ca și cele prevăzute de convenția menționată. Această dispoziție nu împiedică dreptul Uniunii să confere o protecție mai largă.

(4) În măsura în care prezenta cartă recunoaște drepturi fundamentale, așa cum rezultă acestea din tradițiile constituționale comune statelor membre, aceste drepturi sunt interpretate în conformitate cu tradițiile menționate

(5) Dispozițiile prezentei carte care conțin principii pot fi puse în aplicare prin acte legislative și de punere în aplicare adoptate de instituțiile, organele, oficiile și agențiile Uniunii, precum și prin acte ale statelor membre în cazurile în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii, în exercitarea competențelor lor respective. Invocarea lor în fața instanței judecătorești se admite numai în scopul interpretării și controlului legalității unor astfel de acte

(6) Legislațiile și practicile naționale trebuie să fie luate în considerare pe deplin, după cum se precizează în prezenta cartă.

(7) Instanțele judecătorești ale Uniunii și ale statelor membre țin seama de explicațiile redactate în vederea orientării interpretării prezentei carte.

Articolul 53

Nivelul de protecție

Nici una dintre dispozițiile prezentei carte nu poate fi interpretată ca restrângând sau aducând atingere drepturilor omului și libertăților fundamentale recunoscute, în domeniile de aplicare corespunzătoare, de dreptul Uniunii și dreptul internațional, precum și de convențiile internaționale la care Uniunea sau toate statele membre sunt părți, și în special Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și prin constituțiile statelor membre.

Articolul 54

Interzicerea abuzului de drept

Niciuna dintre dispozițiile prezentei carte nu trebuie să fie interpretată ca implicând vreun drept de a desfășura orice activitate sau de a îndeplini orice act îndreptat împotriva oricărui dintre drepturile și libertățile recunoscute prin prezenta cartă sau de a le impune restrângeri mai ample decât cele prevăzute prin prezenta cartă.

Textul anterior preia, cu adaptări, cartă proclamată la 7 decembrie 2000 și, de la data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona, înlocuiește respectiva cartă

Anexa 2

Gestionarea reclamațiilor		
Tipul de reclamație	Autor	Autoritatea responsabila
Contestația	Aplicantul	Autoritatea de management
Reclamație administrativă	Orice persoană implicată în procedura de atribuire	Autoritatea de management
Solicitare de începere a unei proceduri administrative	Orice persoana	Autoritatea de management / orice autoritate publică

Rolul actorilor în procesul de reclamare și control		
	Procesul de reclamare	Procesul de control
Autoritatea de management (AM)	Tratarea contestațiilor și reclamațiilor conform CODULUI DE PROCEDURĂ ADMINISTRATIVĂ AL ROMÂNIEI, începerea procedurilor, adoptarea căilor de atac (dacă este cazul), informarea CM conform art. 72 alin. (1) c) CPR	Efectuarea controalelor proiectelor conform articolului 72 alin. (1) a) CPR, adoptarea de remedii și sancțiuni (dacă este cazul), informare către MC conform articolului 72 alin. (1) c) CPR
Comitetul de monitorizare (CM)	Supravegherea procesării reclamațiilor și a rezultatelor acestora, adoptarea de măsuri de remediere (dacă este cazul) în ceea ce privește articolul 40 alineatul (1) h) CPR.	Supravegherea efectuării controalelor și a rezultatelor acestora, adoptarea de măsuri de remediere (dacă este cazul) cu privire la articolul 40 alineatul (1) h) CPR.
Autoritatea de audit	Supravegherea gestionării reclamațiilor de către AM în conformitate cu CPR și alte reglementări, inclusiv Carta.	Supravegherea efectuării controalelor de către AM și controalele proprii independente ale proiectelor și respectarea conformității cu acordurile de grant, apelurile, programele și alte reguli relevante, inclusiv Carta (în conformitate cu articolul 77 (1) CPR)
Comitetul privind Carta	Asistență pentru AM în gestionarea reclamațiilor, cazurilor de neconformitate cu Carta și elaborarea de recomandări	Asistență pentru AM în controlul proiectelor
Avocatul Poporului	Tratarea reclamațiilor împotriva AM	Tratarea reclamațiilor împotriva AM
Alte autorități publice	Tratarea reclamațiilor și demararea procedurilor aflate în competența lor	Efectuarea controalelor aflate în competența lor
Organizații ale societății civile și alți actori sociali	Transmiterea de solicitări pentru demararea procedurilor în caz de suspiciune de încălcare a legilor (inclusiv Carta)	Transmiterea de solicitări pentru demararea controlului în caz de suspiciune de încălcare a legilor (inclusiv Carta)

Descrierea rolului tuturor actorilor relevanți:

Autoritatea de management - Actorul principal în toate procedurile de reclamare și de control. În calitate de autoritate responsabilă, AM decide și asupra reclamațiilor legate de implementarea fondurilor și alocarea granturilor. AM ca organism administrativ are datoria legală de a fi echitabil și imparțial. Aceasta trebuie să acționeze proporțional cu diligența cuvenită și să respecte interesul public, precum și drepturile și interesele persoanelor în cauză. Trebuie să stabilească starea de fapt fără îndoială rezonabilă. În procesul de evaluare, AM este asistată de o comisie de evaluare care poate include experți externi și ale căror constatări sunt obligatorii pentru evaluarea ulterioară a cererii de grant. AM se ocupă, de asemenea, de reclamațiile din partea persoanelor implicate în proceduri, pentru care vor aplica remedieri, dacă este cazul. AM trebuie, de asemenea, să accepte solicitările de a începe o procedură administrativă din partea oricui, deși nu este obligat să o urmeze dacă nu sunt stabilite motive întemeiate. În cazul în care reclamația prezintă probleme care sunt de competența unei alte autorități publice, AM trebuie să îi transmită reclamația. AM efectuează, de asemenea, controale asupra tuturor proiectelor finanțate, dacă acestea au îndeplinit toate criteriile de atribuire, inclusiv conformitatea cu apelul, programul și toată legislația relevantă națională și a UE, inclusiv respectarea Cartei. Dacă se constată neconformități sau alte deficiențe, AM poate impune sancțiuni sau alte măsuri de remediere.

Comitetul de monitorizare - în calitate de autoritate principală de supraveghere, CM nu este direct implicat în tratarea reclamațiilor sau procedurile de control. În general, este informat despre aceste aspecte în rapoartele regulate ale AM despre evoluțiile programului. Aceste informații anuale vor include, de asemenea, numărul și rezultatele reclamațiilor, precum și numărul și rezultatele cazurilor detectate de neconformitate și măsurile de remediere aplicate. MC poate impune apoi măsuri generale pentru a îmbunătăți situația, dacă este necesar.

Comitetul Cartei - acest comitet oferă consultanță și recomandări în ceea ce privește conformitatea cu Carta, în cadrul procedurilor de gestionare a reclamațiilor și de control. AM poate solicita de asemenea consiliere cu privire la soluția adoptată și abordarea acesteia în conformitate cu Carta. În cadrul Comitetului se discută situația în gestionarea reclamațiilor și rezultatelor controalelor efectuate, cu accent pe aspecte problematice, complexe și restante. Sarcina principală a Comitetului este de a coordona activitatea AM în tratarea reclamațiilor și controlul proiectelor în ceea ce privește conformitatea cu drepturile fundamentale UE.

Autoritatea de audit - Autoritatea de audit este o autoritate sau organism public național, regional sau local desemnat pentru fiecare program operațional în parte și responsabil de verificarea funcționării eficiente a sistemului de gestionare și control. Aceasta monitorizează totodată conformitatea proiectelor cu reglementările naționale și europene, inclusiv Carta.

Avocatul poporului - Înfiițat prin Legea nr.35/1997 (<https://avp.ro/>), Avocatul Poporului României funcționează ca o instituție independentă cu rol în apărarea drepturilor și libertăților persoanelor și în investigarea și soluționarea plângerilor formulate de cetățeni împotriva autorităților publice.

Orice persoană nemulțumită de rezultatul procedurii de reclamație/control poate solicita Avocatului Poporului să revizuiască procesul. Avocatul Poporului are dreptul de a se informa, iar autoritatea de management are datoria de a coopera. În final, Avocatul Poporului analizează cazul și oferă recomandări. Autoritatea de management nu este obligat să le urmeze, ci trebuie să informeze asupra acțiunilor lor ulterioare. În cazurile de nerespectare, Avocatul Poporului poate informa Comitetul de monitorizare, guvernul sau publicul larg și să facă recomandări sistematice pentru îmbunătățirea activității, dacă este necesar.

Avocatul Poporului este asistat în activitatea sa de șase adjuncți, specializați pe domenii de activitate. Principalele prerogative ale Avocatului Poporului constau în: soluționarea petițiilor; desfășurarea de activități privind contenciosul constituțional; redactarea punctelor de vedere la cererea Curții Constituționale; sesizarea Curții Constituționale cu privire la neconstituționalitatea legilor, înainte de promulgarea acestora; transmiterea de rapoarte către cele două Camere ale Parlamentului, anual sau la cererea acestora (rapoartele pot conține recomandări privind modificările aduse legislației sau alte măsuri de protejare a drepturilor și libertăților cetățenilor); prezentarea de rapoarte președinților celor două Camere ale Parlamentului sau, după caz, primului-ministru, în cazurile în care acesta constată, pe parcursul cercetărilor întreprinse, lacune ale legislației sau cazuri grave de corupție sau nerespectare a legilor tarii; consilierea inițiatorilor proiectelor de legi și ordonanțe care, prin sfera lor de aplicare, privesc drepturile și libertățile cetățenilor prevăzute de Constituția României, pactele și alte tratate internaționale privind drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte.

Organizații ale societății civile și alți actori sociali - organizațiile societății civile pot îndeplini rolul de supraveghetor independent. Aceștia pot monitoriza implementarea fondurilor prin proiectele concrete și pot depune solicitări pentru efectuarea de controale sau alte măsuri administrative dacă există suspiciunea de nerespectare sau încălcări ale Cartei. AM sau alte autorități trebuie să accepte acele solicitări, să le trateze în funcție de competența lor și să justifice dacă iau măsuri sau nu.

